

ΑΘΗΝΑΙ

Π Ε Ρ Τ Ε Ρ Ψ Η ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 64.

Τόμος. Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1850.

ΠΕΡΙ ΗΦΑΙΣΤΕΙΩΝ ΟΡΕΩΝ.

Τῶν ἡφαιστειῶν ὁρέων τὰ καταπληκτικὰ καὶ πολλὰς καταστρεπτικὰ φαινόμενα εἴλκυσαν ἀνέκκλητον τὴν προσοχὴν καὶ περιέργειαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀριθμούνται δὲ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς 200 ἡφαιστεια ὄρη. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ἀμερικὴ μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς περιέχει 116 περίπου, ἡ δὲ Ἀσία μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς 66, ἡ δὲ Εὐρώπῃ ὁμοίως μετὰ τῶν νήσων 13. Εἰς τὴν Ἀφρικανὴν ἡπειρον ἡφαιστοὶ εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθησαν· οἱ δὲ τῶν παρακειμένων αὐτῇ νήσων συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ ἀνωτέρω ποσόν.

Ὀλίγα τῶν ἡφαιστειῶν ὁρέων ἐνεργοῦσι διηλεκτῶς· πολλὰ μένουσιν ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἥτιον μακρὸν χρόνον ἀδρανῆ· τινὰ δὲ καὶ ἀπεσβέσθησαν ἤδη ὁλοτελῶς. Τὸ δὲ μέγεθος τοῦ ἡφαιστείου ὅρους ἢ τοῦ κρατῆρος αὐτοῦ δὲν συνεπάγει πάντοτε καὶ τὸ μέγεθος ἡφαιστείου δυνάμεως, ἐπεὶδὴ τὰ ὀλιγώτερον εὐμεγέθη εἶναι συνήθως καὶ τὰ ἐνεργότερα καὶ βιαίτερα εἰς τὰ ἀποτελέσματά των. Ὀλίγιστα δὲ εἶναι ὅσα ἐξερεῦνθουσι λάβαρ ἥτοι πέτραν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τηχομένην καὶ ῥέουσιν, τὰ πλεῖστα ἀναπέμπουσι συνήθως στάχτην ἀπλῶς, κάποτε δὲ ἐκσπενδονίζουσι καὶ λίθους ἢ ὀγκους θερμοῦ ὕδατος καὶ ἰλύν. Ταῦτα δὲ τὰ χειμάρρους ὕδατος ἐχέοντα ἡφαιστεια ἔχουσι πάντοτε τοὺς

κρατῆρας ὑψηλοὺς καὶ χιονοσκεπεῖς, ὥστε μέγα ποσὸν τοῦ ὕδατος προέρχεται καὶ ἐκ τῆς ἐκ καιρῷ τῶν ἐκρήξεων γινομένης τήξεως τῆς χιόνος. Παραδειγμα τοῦ τοιοῦτου ἐπίσημον παρέχει ὁ ἡφαιστος Κοτόπαξις κατὰ τὴν Νοτίαν Ἀμερικὴν. Τὸ ὄρος τοῦτο ὑπέρκειται τῆς ἀτμοσφαιρικῆς γραμμῆς ὅπου διηλεκτῆς ἐπικρατεῖ παγετός· ὁπότε δὲ συμβῇ ἐκρήξις, τῆς περὶ τὸν κρατῆρα ἢ ἐντὸς αὐτοῦ χιόνος τηχομένης, χεῖμαρροι κατέρχονται ἄφθονοι παρασύροντες καὶ ἀγροικίας καὶ κώμας τὰς περὶ τοὺς πρόποδας. Ἦδη δὲ ποτε ὁ χεῖμαρρος κατέκλυσεν ἐξ ὁλοκλήρου χωρίον τριάκοντα λεῦγας ἀπέχον τοῦ ἡφαιστρου.

Μολονότι εἰσέτι γινώσκιν ἀκριβῆ τῶν αἰτίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡφαιστείου πυρὸς δὲν ἔχομεν· αἱ ἐξῆς παρατηρήσεις ὅμως δύνανται νὰ διασαφίσωσιν ὀπωποῦν τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ νὰ παρὰσχωσιν ὄχι ἀπίθανον ἐξήγησιν αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν φαίνεται ὅτι ὕδωρ εἶναι ἀναγκαῖος παραγωγὸς τοῦ ἡφαιστείου πυρὸς, ἐπεὶδὴ ἀτμοὶ ἄφθονοι καὶ ὄγκοι ἀλυμρῷ ὕδατος ἀνάδιδονται συχνὰ ἐκ τῶν ἡφαιστῶν· προστέτι δὲ συμβάλλουσιν εἰς γένεσιν τοῦ πυρὸς καὶ διάφορα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα μετὰ τοῦ θείου καὶ ἄλλων εὐφλογίστων ὑλῶν. Αἱ ὕλαι δὲ αὗται ἢ ὁμοῦ ἀναπεφυρμέναι ἢ εἰς χωριστὰ κείμεναι στρώματα ὑποτίθεται ὅτι μέ-

ιουστιν ἀδρανείς μέχρι οὗ ρεύση ἐπ' αὐτῶν ὕδωρ· τότε συμβαίνει χημικὴ τις ἐνέργεια, δι' ἧς αἱ ὕλαι ἀποσυντίθενται καὶ ἀναφλεξίς ἀκολουθεῖ· ἐπειδὴ δὲ ἐκάστη τῶν ὑλῶν ἀναλύεται εἰς τὰ ἀπλᾶ αὐτῆς στοιχεῖα, αὕτη ἡ τῶν μὲν σφερῶν εἰς ρευστά, τῶν δὲ ρευστῶν εἰς ἀέρια μεταβολὴ αὐξάνει τὸν ὄγκον, ὅστις θλιβόμενος εἰς στενὸν χώρον καὶ ζητῶν διέξοδον κατασπαράττει μὲν καὶ ἀνατρέπει τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, σείει δὲ τὸ ἔδαφος αὐτῆς, ὅθεν οἱ σεισμοί, τὰ δὲ καθειργμένα στοιχεῖα ἀπὸ σιγῆς εἰς σιγὴν ἐλαστικώτερα γινόμενα διαβρῆγνύουσι τέλος τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἥτις τότε ἀνοίγεται εἰς σχῆμα κώνου ἢ ἀντεστραμμένου χωνίου, καὶ ἡ φλογώδης ὕλη ἐκτινάσσεται διὰ τοῦ κρατῆρος εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἢ ἐκχέεται εἰς τὴν πέριξ γῆν.

Οἱ νεκροὶ ἢ ἀποσβεσθέντες ἥραιοι ἀπαντῶνται ἐν γένει μακρὰν τῆς θαλάσσης· ἐξ ἐναντίας οἱ ἐνεργοὶ ἥραιοι κείνται πολλὰ πλησίον αὐτῆς· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὑποβρύχιοι κείμενοι εἰς αὐτὸν τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης. Τῶν ὑποθαλασσίων τούτων ἥραιστων αἱ ἀναδιδόμεναι ὕλαι παράγουσι συχνὰ ὑφάλους καὶ νήσους· οὕτως ἐγεννήθησαν αἱ νῆσοι Ἀζόραι, ἡ νῆσος Θήρα, ἡ Στρόμβολη, καθὼς καὶ ἡ Θειόνητος εἰς τὴν Ἰαπωνικὴν θάλασσαν. Ἐνίοτε ὅμως αἱ νεοφανεῖς αὗται νῆσοι μὴ ἔχουσαι βάσεις ἱκανῶς στερεάς ἐφ' ὧν νὰ στηριχθῶσιν, ἀποὺ μείνωσιν εἰς τὸ φῶς ὀλίγον χρόνον, καταβρέουσι αὖθις καὶ ἐξαφανίζονται, ὡς συνέβη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὴν νῆσον Σαυρίναν καὶ εἰς τὸ μικρὸν νησιῦδριον τὸ ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀναδυσαν ἐκ τῶν ὑδάτων πλησίον τῆς Σικελικῆς θαλάσσης.

ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

Τὸ μέγα ἥραιοστέιον σύστημα τῆς Μεσογείου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς κλάδους, τὸν τῆς Νεαπόλεως, τὸν τῆς Σικελίας μετὰ τῶν νήτων αὐτῆς καὶ τὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχιπελάγους. Τὸ ἥραιοστέιον στρῶμα τῆς Νεαπόλεως ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Βεσουβίου καὶ διὰ τοῦ Φλεγραίου πεδίου διατείνει μέχρι τῶν νήσων Προχύτης καὶ Ἰσυχίας. Ἐντὸς δὲ τοῦ διαστήματος τούτου ἡ ἐνέργεια τοῦ υποχθονίου πυρὸς ἐκφαίνεται εἰς διάφορα μέρη ὅπου καὶ ὑπάρχουσι κρατῆρες καὶ ἐκπνοαί, ἀλλὰ τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας καὶ ὁ ἀξιολογώτερος κρατῆρ ἐστὶν τὸ Βεσουβιον.

ΒΕΣΟΥΒΙΟΝ.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν Ἑλλήνων ἀποικίσεως εἰς Ἰταλίαν μέχρι τῶν 79 Μ. Χ. τὸ Βεσουβιον ἡμίαν ἥραιοστέιου ὅρους ιδιότητα δὲν ἐφανέρωσεν, εἰμὴ τὴν ὥς ἐκ τῆς μορφῆς αὐτοῦ ὁμοίας οὗτης μετὰ τὴν τῶν ἀποσβεσθέντων ἥραιστων καὶ τῆς περὶ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ ἀπολελιθωμένης λάβας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ὄρος ἦτο κωνοειδές καὶ ἡ ἐπίπεδος κορυφὴ ἔσφιν ἐχνη ἀρχαίου κρατῆρος, ὅστις πεπληρωμένος ἦδη σχεδὸν ἐσχημάτιζεν ἐλαφρὰν κοιλιάδα, ἧς τὰ ἐνδότερα ἦσαν πεφυτευμένα με ἀγριαμπέλους, ἐκτὸς τοῦ πυθμένος ὅστις ἀπετέλει γυμνὸν καὶ ἄγονον πεδίον. Ἐξῆθεν δὲ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους ἦσαν κατάρτυα με δένδρα καρποφόρα καὶ λίγη, ὑπὸ δὲ τοῦ

πρόποδας ἔκειντο μετὰ πολλῶν ἄλλων αἱ ἀκμαῖαι καὶ πολυάνθρωποι πόλεις Πομπηία καὶ Ἡράκλειον.

Πρῶτον σύμπτωμα τῆς ἀναζωπυρώσεως τοῦ ἥραιοστέιου πυρὸς αὐτοῦ ἔδωκε τὸ Βεσουβιον διὰ σεισμοῦ συμβάντος τῷ 63 Μ. Χ. καὶ μεγάλας βλάβας ἐπενεγκόντος εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις· ἐκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 79 δὲν διέλιπον ποτὲ οἱ ἐλαφροὶ τιναγμοὶ· κατὰ δὲ τὸν Αὐγούστιον μῆνα ἔγιναν συχνότεροι καὶ δυνατώτεροι ἕως οὗ τρομερὰ ἐκρηξίς ἐπελθούσα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἥραιοστέιον πῦρ τοῦ μέρους τούτου τῆς γῆς ἐπανήλθεν εἰς τοὺς πρώτους αὐτοῦ αὐλακας καὶ ἀγωγούς.

Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἡγεμὼν, τότε κατὰ θάλασσαν εὐρίσκειτο μετὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον παρὰ τὸ Μισσηνὸν ἄκρωτήριον τὸ ὅποιον ἀπέχει δυτικῶς τοῦ Βεσουβίου διπλασίαν τῆς Νεαπόλεως ἀπόστασιν, θέλον δὲ νὰ θεωρήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς φύσεως ἔγινε θῦμα τῆς ἄγαν περιεργείας τοῦ ἀποπνιγῆς ἐκ τῶν θειωδῶν ἀτμῶν· ὁ ἀδελφίδους αὐτοῦ Πλίνιος ὁ νεώτερος κατέλειπεν εἰς τὰς ἐπιστολάς του ζωγραφὴν περιγραφὴν τῆς φρικαλέας ἐκείνης σκηνῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ του. Πρῶτον, λέγει, ἐρᾶν ὑψομένη καθέτως ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Βεσουβίου μέλαινα καὶ πυκνὴ στήλη καπνοῦ, ἥτις μετὰ ταῦτα λαβοῦσα διεύθυνσιν ὀριζόντιον ἠπλωσε πανταχόσε διαφόρους κλάδους ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ τὸ δένδρον τὴν Ἰταλικὴν πύκην· ἐκφαύσεις δὲ πυρὸς λαμπραὶ ὡς ἡ ἀστραπὴ διέσχιζον ἐκ διαλειμμάτων τὴν στήλην ταύτην· καὶ μετ' ὀλίγον σκότος ἐπῆλθεν αἰφνίδιον καὶ ἡ ἡμέρα κατέστη ζοφερώτερη τῆς νυκτός. Τότε ἤρχισεν ἡ ἐκρηξίς μετὰ τοιαύτην βίαν ὥστε ἡ πίπτουσα στάκτη ἐφθασεν εἰς τὰ πλοῖα τὰ παρὰ τὸ Μισσηνὸν καὶ ἐκάλυψε δίκην σινδόνης μέγα μέρος τῆς θαλάσσης. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ γῆ ἐσείετο δεινῶς καὶ ἡ θάλασσα ἔφυγε τόσον μακρὰν ἐκ τῶν αἰγιαλῶν ὥστε ὁ πυθμὴν αὐτῆς ἀπεκαλύφθη καὶ ἔδειξε πολλὰ θαλάσσια τέρατα. Τὰ αὐτὰ ἀπαρallάκτως συνέβησαν καὶ εἰς ἄλλας ἐκρηξίς πλέον προσφάτους, ἰδίως δὲ τὴν τοῦ 1822.

Δὲν φαίνεται ὅμως ὅτι κατὰ τὸ 79 ἔρρευσεν λάβα ἐκ τοῦ Βεσουβίου, ἀλλὰ λίθοι μικροί, ψάμμος, κομματῖα βράχων καὶ παλαιᾶς ἀπεσκληρυμένης λάβας. Λανθάνονται λοιπὸν οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ Πομπηία καὶ τὸ Ἡράκλειον κατεκαλύφθησαν ἀπὸ χειμαρρῶς ἀναμμένης λάβας· αἱ γενομένης ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι αἱ πόλεις αὗται ἠφανίσθησαν ἀπὸ βροχῆν στάκτης· οὐδ' ἀληθεύει ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐτάφησαν ζῶντες ὡς ἐκάθητο εἰς τὰ θέατρα κατὰ τὴν διήγησιν Δίωνος τοῦ Κασίου. Ἀφότου αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρχισαν παρῆλθον ἤδη τόσα ἔτη καὶ ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν εὐρεθέντων εἰς τὰς ὁδοὺς, τὰ θέατρα, τοὺς ναοὺς καὶ τὰς οἰκίας πτωμάτων δὲν εἶναι ἀναλόγως μέγας· πολλοὶ ζῶντες ἀναμφιβόλως ἐχάθησαν, ἀλλὰ οἱ πλεῖστοι ἐν γένει τῶν κατοίκων ἐφθησαν προαναχωρήσαντες καὶ περιωθέντες.

Μετὰ τὴν ἐκρηξίν τῶν 39 διάφοροι ἄλλαι ἐπηχολούθησαν αὐτῶν ἡ ἥτιον καταστρεπτικαί· ἦτοι ἡ τοῦ 1036, ὅτε πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀναζωπυρώσεως τοῦ ἥ-

φαιστείου ἔρρευσε χείμαρρος λάθας, ἡ τοῦ 1049, ἡ τοῦ 1138, ἡ τοῦ 1631 ἥτις ὑπῆρξεν ὀλεθριωτάτη· πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς εἰς 392 ἐτῶν διάστημα τὸ Βεσούδιον εἶχεν ἡσυχάσει καὶ ὁ κρατὴρ αὐτοῦ παρείχεν ὄψιν ἀποσβεσθέντος ἡφαίστου. Ὁ Βρακκίνης ὅστις εἶχεν ἰδεῖ τὸ Βεσούδιον πρὸ τῆς ἐκρήξεως διδὼν τὴν ἐξῆς αὐτοῦ περιγραφὴν. Ὁ κρατὴρ, λέγει, ὅτε τὸν ἐπισκέφθην εἶχε πέντε μιλίων περίμετρον, βάθος δὲ 1000 βημάτων· τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκαλύπτοντο μὲ θάμνους τὸν δὲ πυθμένα κατεῖχε χλοερὰ πεδιάς ὅπου ποίμνια ἔβοσκον· εἰς τὰ σύδενδρα τοῦ ὄρους διητοῦντο κάπροι ἄγριοι. Καὶ ὁμοῦ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1631 ὅλαι αὐταὶ αἱ χλοεραὶ πεδιάδες καὶ τὰ δάση μὲ τοὺς ἄγριους κάπρους καὶ τοὺς ἄλλους ἐγκατοίκους κατεβρώθησαν ὑπὸ τοῦ πυρός.

Ἐπὶ τὰ ρεύματα λάθας ἐξεβράγχθησαν διὰ μιᾶς καὶ κατεκάλυψαν πολλὰς κώμας κειμένας κατὰ τὴν ὑπώρειαν. Ἡ πόλις Ῥεσίνα ἡ ἐν μέρει ὠκοδομημένη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου ὅλη κατηναλώθη ὑπὸ χείμαρρου πυρός· ὅχι δὲ ὀλιγώτερον ἦσαν ὀλεθριοὶ καὶ οἱ ἐκ τοῦ κρατῆρος ἐκπεμπόμενοι καὶ μετὰ τῆς στάκτης συναναφυρόμενοι χείμαρροι τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ἰλύος.

Ἐκτοτε μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ἀδιάλειπτος σειρὰ ἐκρήξεων· σπανίως δὲ τὸ ὄρος λαμβάνει ἀνάπαυσιν δέκα κατὰ συνέχειαν ἔτη.

Ο ΚΩΝΟΣ ΤΟΥ ΒΕΣΟΥΒΙΟΥ.

Πρὸ τοῦ 1822 ὁ κρατὴρ τοῦ Βεσούβιου εἶχε βαθμὴν γεμίσει ἀπὸ λάθας ἀναβαίνουσαν κάτωθεν καὶ ἀπὸ σκωρίας προαγομένης ἀπὸ ἄλλα μικρότερα στόματα τὰ ὅποια ἐκ διαλειμμάτων ἤνοιγον περὶ τὴν βᾶσιν καὶ τὰ πλεῦρά αὐτοῦ· ὥστε ἀντὶ μιᾶς κανονικῆς κοιλότητος ὁ κρατὴρ ἀπετελεῖ μέγα ἀνώμαλον ἔρκος πεφυρωμένον μὲ βράχους καὶ ὄγκους λάθας καὶ σποδῶ καὶ φέρον τῆδε κάκεισε ῥήγματα ὅθεν ἀενάως ἀνέβαινον νέφη καπνοῦ. Ἀλλὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822 βίαιοι τιναγμοὶ μετὰ ἐκρήξεως διαρκεσάσης ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἡμέρας κατεβρυμμάτισαν καὶ κατήρειψαν ὅλον αὐτὸν τὸν σεσωρευμένον ὄγκον ἀφήσαντες ὑπερμέγεθες χάσμα ἀκανονίστου σχήματος, ὡρείδες τι παριστῶντος, τριῶν μὲν μιλίων τὴν περίμετρον, τὴν δὲ διάμετρον ὀλιγώτερόν τι τριῶν τετάρτων τοῦ μιλίου· τὸ δὲ βάθος τῆς φοβερᾶς ταύτης ἀβύσσου διαφόρως ὑπελογίσθη ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν καιρὸν τῆς γεννήσεώς της ἡλαττώθη βαθμῆδὸν ὥς ἐκ τῆς καταπτώσεως τῶν χερσίων της· κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο ὅτι τὸ βάθος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἦτο 2000 ποδῶν· ἀλλ' ἀκολούθως αἱ ἐκρήξεις ἔκαμαν νὰ καταπέσῃ ἐκ τοῦ κώνου ὄγκος 800 ποδῶν ὥστε ὅχι μόνον τὸ βάθος τοῦ κρατῆρος ἐσμικρύνθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ ἐνῶ πρότερον εἶχεν ὕψος 4200 ποδῶν κατέβη εἰς 3400.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΒΕΣΟΥΒΙΟΥ ΔΙΑ ΝΥΚΤΟΣ ΕΝ ΚΑΙΡῳ ΕΚΡΗΞΕΩΣ.

Περιγηγῆς ἀποτελέσας ἐσχάτως μέλος μιᾶς συνωδίας ἀναβάσης τὸ Βεσούδιον ἐν ὥρᾳ νυκτὸς διηγεῖται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον τὰ φαινόμενα ὅσα παριστά-

νει ἡ συνήθης ἐκρήξις. Ἦτο, λέγει, περασμένοι δέκα ὥραι καὶ ἡμίσεια ὅτε ἐφθάσαμεν τοὺς πρόποδας τῶν κρατῆρων ἀμφοτέρων τότε ὄντων εἰς ἀναβρασμὸν καὶ δεινῶς συνταρασσομένων. Τὸ μέγα στόμα ἀνέπεμπε ὑπερμέγεθες κίονας πυρὸς περιελισσομένους εἰς ζοφερότατον καπνὸν, καὶ μεμιγμένους μὲ ψάμμον ἥτις σκορπιζομένη ἐγέμιζεν τὰ ὄμματα καὶ ὀϊά μας. Πᾶσαν τοῦ πυρὸς ἐκρήξιν προοιμιάζε καὶ μία βαθεῖα ἐκ τοῦ ὄρους βροντή. Τὸ μικρότερον στόμα ἐνήργει πολὺ δραστηριώτερον, καὶ αἱ ἐκρήξεις αὐτοῦ τότεν ἦσαν ταχέαι καὶ ἀλλεπαλλήλοι· ὥστε μόλις ἡδυνήθημεν νὰ μετρήσωμεν ἐν τῷ μεταξὺ τρία δεύτερα λεπτά τοῦ χρόνου. Οἱ δὲ ἀναρρίπτομενοι λίθοι ἤθελον δεκαεπτὰ δευτέρα λεπτά ἕως νὰ καταπέσωσι πάλιν, ὥστε συνυπῆρχον εἰς τὸν αἶρα πάντοτε μὲν πέντε ἡ ἐξ ἐκρήξεις, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἐνταυτῶ. Οἱ δὲ ἀναμμένοι οὗτοι λίθοι ἡ μύδροι δὲν κατέπιπτον ὡς εἰς τὸν ἕτερον κρατῆρα καθέτως ἀλλ' ἐσχημάτιζον παραβολὴν παρέχουσαν λαμπρὸν καὶ φανταστικώτατον θέαμα. Οἱ ἐλάχιστοι τῶν λίθων εἶχον τὸ μέγεθος σφαίρας τηλεβόλου· οἱ πλείοτεροι δὲ ἐφαίνοντο μεγάλοι ὡς βόμβαι· πλὴν ἄλλοι ἦσαν τεμάχια ἀληθινὰ βράχων πέντε ἡ ἐξ κυβικῶν ποδῶν μέγεθος ἔχοντες, ἐνίοι δὲ καὶ πλεόν κολοσσαίων διαστάσεων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔπιπτον ὥτεπιτοπλείστον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ κρατῆρος καὶ ἐκεῖθεν κατέκυλιντο λαμπροὶ ἀναθρόσκοντες καὶ συντριβόμενοι εἰς ἄπειρα θραύσματα καθόσον προσέκοπτον εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ὀξεῖαν ψυχρὰν λάθαν. Τινὲς τούτων τῶν λίθων εἶναι καίτοι πεφυρακτωμένοι ἱκανῶς ἐτι σκληροί, ἀλλ' οἱ πλεόν εὐμεγέθεις ἀποτελοῦσιν εἶδος πυρίνου φεράματος ἐκδύλου μαλασσομένου καὶ ἀποκοπτομένου πρὶν ἀποφύχθῃ. Κατεσπαρμένα τὰ πλάγια τοῦ κρατῆρος μὲ τοὺς φωτοβόλους αὐτοὺς λίθους ἐφαίνοντο ὡς στερέωμα οὐρανοῦ καταστράπτον ἀπὸ χρυσοῦς ἀστέρων.

Ὁ ἐκ τοῦ μικροῦ στομίου ἀναφυσώμενος καπνὸς ἦτο λευκὸς καὶ ἡ ὅλη αὐτοῦ ἐνέργεια εἶχε τι μεγαλωστί ὥραιον καὶ θαυμαστόν, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τὸ μεγαλύτερον ἐνεποίει τρόπον περισσώτερον· οἱ πάταγοι αὐτοῦ ἦσαν ἄτακτοι καὶ ἀδέβαιοι, ἡ δὲ μελανότης τῶν γιγαντιαίων ὄγκων τοῦ ἐξαγομένου καπνοῦ ἀπέκρυπτον ἐν μέρει τὸ ἐξερειγνόμενον πῦρ. Ἐνίοτε καὶ οἱ δύο κρατῆρες ἐξεβρῆγγυντο ταύτοχρόνως μὲ φοβερὰν λύσσαν, καὶ συνανεμίγνουν τοὺς ἀναπεμπομένους μύδρους τῶν ἀλλ' ὅχι ποτὲ καὶ τὸν καπνὸν τῶν. Ἰσως ὑπολάβῃ τις ὅτι οἱ μαλακοὶ μύδροι καταπίπτοντες δὲν ἀποτελοῦσι μέγαν πάταγον· ἐξ ἐναντίας· ἀντηχοῦσιν ὡς τὸ κατακύλισμα τῶν σκληροτάτων βράχων ὅταν καταπίπτουν ἀπὸ ἀκώρειαν βουνοῦ· οἱ δὲ μικροὶ μύδροι ἀποτελοῦσι φόφον ὅμοιον μὲ τὸν τῆς κρημνιζομένης στέγης εἰς πυρπολομένην οἰκίαν, ἐνίοτε δὲ τὸν κράτον τοῦ κεραυνοῦ ὅταν ἡ ἀστραπὴ πλήξῃ σῶμά τι ἐγγυτάτῳ ἡμῶν κείμενον.

Ἄν δύναιται τις διὰ τῆς φαντασίας ν' ἀντιληφθῇ τὸ θέαμα 500,000 πυραύλων (φυσεκίων) ἐκσφενδονιζομένων ἐν ὥρᾳ νυκτὸς διὰ μιᾶς εἰς ὕψος τρισηλίων ἡ τετρακισχιλίων ποδῶν καὶ πάλιν καταπιπτόντων ἐν εἰδει ἐρυθρῶν σφαιρῶν, βόμβων καὶ βράχων

σπινθηροβόλων, οὗτος ἐμπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν μιᾶς μόννης ἐκρήξεως τοῦ καιομένου αὐτοῦ ὅρους· ἀλλ' ἀμφιβαλλομένον ἂν ὑπάρχῃ φαντασία τόσον ἰσχυρά ὥστε νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα ἑκατὸν τοιούτων ἐκρήξεων εἰς διάστημα πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας ἢ δωδεκάκις ἑκατὸν καὶ ἔτι πρὸς, εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας· καὶ ὅμως τὸ θέαμα τοῦτο ἡμεῖς τὸ εἶδομεν, ἂν καὶ παντα ταῦτα ἦσαν μία μόνον φάσις τῆς καταπληκτικῆς σκηνῆς ἧτις ἐπρόκειτο ἐνώπιόν μας εἰς θαυμασμόν.

Ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸ σκότος τὸ προερχόμενον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μέγας κρατὴρ ἀπέκρυπτε μετὰ τὸν ὄγκον καὶ τὸν ζοφερὸν του καπνὸν τὸν μικρότερον κρατῆρα, καὶ περιελθόντες κατὰ τὴν ἄλλην τοῦ ὅρους πλευράν ἰδομεν θέαμα θαυμασιώτατον· ποταμὸς δλόχρυσος λάβας κατῆστραπτε βέων διὰ τῆς κοιλάδος τῆς ἀναμέσον τῶν κρατῆρων καὶ τῆς κορυφῆς ὅπου ἦδη ἰστιάμεθα. Ὁ πυριφλεγέθων ποταμὸς κατὰ μὲν τὴν γέννησιν αὐτοῦ ἦτο στενὸς ὄχι ἴσως πλατύτερος δεκαοκτὼ δακτύλων, ἀλλὰ ταχέως εὐρύνετο καὶ μετ' οὐ πολὺ διεσχίζετο εἰς δύο βέυματα ὧν τὸ μὲν εἶχε τοῦλάχιστον τεσσαρακοντα ποδῶν εὖρος, τὸ δὲ ἕτερον μικρὸν ἔλασσον, ἐσχημάτιζον δὲ οἱ δύο ποταμοὶ ἐν τῷ μεταξύ εἶδος νήσου, ἔπειτα πάλιν συνηνοῦντο καὶ ἀπετέλουν ἓνα εὐρύτατον ῥόον προχωροῦντα μακρὰν καὶ χανόμενον βαθμηδὸν εἰς τὰς βαθείας τοῦ ὅρους βήτσας καὶ τὰς πλέον ἀπόπτους αὐτοῦ ἐσχατίας. Οἱ πύρινοι ἐκεῖνοι ποταμοὶ οὗς θεωροῦμεν κατωθὶ ἡμῶν ἐκ τῆς ὑψηλῆς ἀποτόμου περικωπῆς ἐνθα ἰστιάμεθα, οἱ ἀντίπεραν ὑψούμενοι σκοτειναὶ βράχοι, τὰ φανταστικά σχήματα τὰ ὅποια ἐγένεον πανταχοῦ τὸ ἀμφίβολον φῶς, ἡ ζοφερὰ νύξ ἡ ἐκτεινομένη παντοῦ ὅπου δὲν ἐφθάνει ἡ ἐκ τῆς λαβᾶς ἀναλαμπή, καὶ οἱ τρομεροὶ τοῦ ἡραίστου δοῦποι καὶ αἱ ἐκρήξεις τὰς ὁποίας ἦδη ἐβλέπομεν καὶ ἠκούομεν εὐκρινέστερον. πάντα ταῦτα ἦσαν φαινόμενα ἅτινα οὐδέποτε θέλω λησμονήσῃ· οὐδὲ θέλει ποτὲ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἡ ἐκ τῶν στοιχείων ἐκείνων τῆς φρίκης προξενηθεῖσα ἐντύπωσις.

ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕ ΝΟΥΒΟΥ (ΝΕΟΥ ΟΡΟΥΣ) ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΛΠΟΝ ΤΩΝ ΒΑΙΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΕΑΠΟΛΙΝ.

Συχνοὶ σεισμοὶ ἡ-ώχλουν ἐπὶ δύο εἴη τὴν περίχωρον τῶν Ποτιόλων (Puzzuoli) πρὸ τοῦ 1538· ἀλλὰ τὴν 27 καὶ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ ἑτοῦς τούτου οἱ σεισμοὶ ἐγέναν βραιότεροι καὶ ἀληθῶς ἐπίφοβοι· τὴν δὲ νύκτα τῆς 29, δύο ὥρας μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν χάσμα γῆς ἠνοιχθῇ μεταξύ τῆς κωμοπόλεως Τριπεργόλας κειμένης τότε ὅπου τώρα ἴσταιται τὸ Μόντε Νουόβον καὶ τῶν εἰς τὰ προάστεια τῆς Τριπεργόλας ἱαματικῶν λουτρῶν ἅτινα ὑπὸ πολλῶν ἐφοιτῶντο. Μία δὲ μεγάλη σχισμὴ προὐχώρησε πρὸς τὸ πόλισμα πέμπουσα λόθους κισσηρώδεις, κομμάτια λάβας σκληράς, σποδὸν μεμιγμένην μετ' ὕδατος καὶ ἐνίοτε καὶ φλόγας. Ἡ σποδὸς ἔπεσεν ἀφθονος ἔω· καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν ἡ δὲ πλησίον πόλις Ποτιόλοι ἔμεινεν ἔρημος κατοίκων. Ἡ θάλασσα ἐπαληθυρόμενην αἶφνης ἐκ τῶν ἀκτῶν

αὐτῆς 200 ὀργυιάς καὶ μέρος τοῦ πυθμένος αὐτῆς ἀπεκαλύφθη. Ἐνταῦθα δὲ ὅλη ἡ ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μόντε Νουόβον μέχρι πέραν τῶν Ποτιόλων ἀνυψώθη πολλοὺς πόδας ὑπὲρ τῆς Μεσογείου τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ διέμεινε μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν 3 τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἡ ἐκρήξις ἔπαυσε καὶ τὸ ὅρος Μόντε Νουόβον γεννηθὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐγένε προσιτόν.

Τὸ Μόντε Νουόβον κατέχει ἐν μέρει τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Λίμνης Λουκρίνας ἧτις καὶ αὐτὴ δὲν ἦτον ἄλλο εἰμὴ κρατὴρ προϋπάρχοντος ὑφαιστείου ὅρους. Ἡ λίμνη αὕτη κατεσχόθη σχεδὸν ὅλη κατὰ τὴν ἐκρήξιν τοῦ 1530· ἄλλο δὲ ἦδη ἐξ αὐτῆς δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ μικρὰ συναγωγὴ ἁλμυροῦ ὕδατος χωρίζομένης ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ βραχέος τεχνητοῦ προχώματος· τὸ ὕψος τοῦ Μόντε Νουόβου καταμετρηθὲν ἐσχάτως εὐρέθη 440 πόδας ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως· ἡ δὲ περίμετρος τῆς βάσεως αὐτοῦ εἶναι ἐν κατ' ἡμῖσι μίλιον, τὸ δὲ βάθος τοῦ κρατῆρος πόδες 421 ἐκ τῆς κορυφῆς, ἄρα ὁ πυθμὴν ὑπερέχει τοῦ τῆς θαλάσσης ἐπιπέδου δεκαεννέα μόλις πόδας.

ΦΛΕΓΡΑΙΟΝ ΠΕΔΙΟΝ.

Εἰς τὴν ὀνομαστήν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ταύτην περιοχὴν κειμένην περὶ τοὺς κόλπους τῶν Βαϊῶν καὶ τῆς Νεαπόλεως περιλαμβάνονται τὰ ὄρη Μόντε Νουόβον καὶ Μόντε Βερβαρον, αἱ λίμναι Αὐερνία καὶ Λουκρίνα, ἡ Σολφατὸρα καὶ ἡ πόλις Ποτιόλοι. Περὶ τοῦ Μόντε Νουόβου ἐλαλήσαμεν ἤδη· τὸ δὲ Μόντε Βερβαρον κείμενον πλησίον ἡ ὀπισθεν ἐκεῖνου εἶναι τῶν ἀρχαίων ὁ Γαῦρος, ὁ ὑπὸ Ἰουβενάλου ὀνομαζόμενος κενὸς Γαῦρος, *Gaurus inanis*, ἴσως διὰ τὸν βαθὺν κυκλοτερῆ κρατῆρα τοῦ ὅστις ἔχει ἐνὸς μιλίου διάμετρον. Ὁ τότεν εὐμεγέθης οὗτος κῶνος πρέπει βεβαίως νὰ προῆλθεν ἐκ μιᾶς μόννης ἐκρήξεως ὡς τὸ Μόντε Νουόβον. ἦτο δὲ περίφημον παλαιὰ τὸ ὄρος αὐτὸ διὰ τοὺς ἐξαιρετοὺς οἶνους του, καὶ τὴν σήμερον δὲ καλύπτεται ὑπὸ ἀμπελιῶνων, ἀλλ' ὅταν αἱ ἀμπελοὶ φυλλοβρόχτωσι, φαίνεται γυμνὸν καὶ ἄγχοι, συγκρινόμενον δὲ μετὰ τὸ Μόντε Νουόβον τὸ δι' ἅλου τοῦ ἔτους περιβέβλημένον θάμνους, μύρτους καὶ ἄλλα αἰθαλῇ, παρέχει εἰς τὸν ξένον ἰδέαν ὅτι αὐτὸ καὶ ὄχι ἐκεῖνο εἶναι τὸ ὄρος τὸ ἀναδοθὲν ἐκ τῆς γῆς κατὰ τὸν δέκατον ἑκτὸν αἰῶνα.

Ἡ Αὐερνία λίμνη στρογγύλη τὸ σχῆμα, κειμένη παρὰ τοὺς Ποτιόλους ἔχει ἡμίτερος μιλίου διάμετρον· ἦτο δὲ γνωστὴ τὸ παλαιὰ διὰ τοὺς βλαβεροὺς εἰς τὴν ζωὴν ἀτμούς, ὅθεν οἱ ποιηταὶ ἔθεσαν αὐτοῦ τὴν εἰς ἄδου καθόδον, ἀλλὰ τὴν σήμερον τὸ χωρίον εἶναι ὑγιεινόν.

Ἡ Σολφατὸρα, ὁμοίως, παρὰ τοὺς Ποτιόλους κειμένη καὶ δυναμένη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡμίτερος κρατὴρ φαίνεται ἐκ τοῦ Στραδωνος καὶ ἄλλων ἀρχαίων ὅτι καὶ κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους εἶχεν ὅπως καὶ σήμερον ἀναπέμποντα διηλεκτὰς ἀτμούς ὕδατους μετὰ θειῶδων ἀερίων, ὅποια τὰ ἐκ τοῦ Βεσουβίου ἀναδιδόμενα· καλεῖται δὲ ἡ αὕτη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ

Lago di Zolfo ἦτοι λίμνη θείου. 'Ρύαξ ὕδατος θερμοῦ εἰσρέει ἀενάως εἰς αὐτὴν ἐξ ἄλλης ὀλίγων τι ἀνωτέρω κειμένης ἀλλὰ πολὺ μικροτέρας λίμνης. Τῇ λίμνης ταύτης τὸ ὕδωρ τότεν περιέχει ποσότητα ὀξυανθρακικοῦ ἀερίου ὥς φαίνεται πραγματικῶς ζέοντα.

ΑΙΤΝΗ.

Ἡ Αἴτνη κεῖται ἐν τῇ νήσῳ Σικελίᾳ ὑψοῦται δὲ 11,000 πόδας ἤτοι ὑπὲρ τὰ δύο μίλια ἄνω τῆς θαλάσσης· κατὰ τὰς εὐδαίους ἡμέρας καθοραῖται εὐκρινῶς καὶ ἐκ τῆς νήσου Μελίτης ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἀπεχούσης μίλια. Εἶναι τὸ μέγιστον τῆς Εὐρώπης πυρπύρον ὄρος. Περί τὰς πλευράς αὐτοῦ ὑψοῦνται ἀλλὰ ὄρη προαχθέντα κατὰ κτιροῦς διὰ μιᾶς ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς.

Ἡ εἰς τὴν Αἴτνην ἀνάβασις θεωρεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὥς ἐπιχείρησις ὄχι τῶν εὐχερεστάτων, τὸ μὲν διὰ τὸ δυσβάτον τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν μακρὰν ἀπόστασιν. Ἐπειδὴ ἐκ τῆς πόλεως Κατάνης μέχρι τῆς ἀκρωρείας ἡ ὁδὸς εἶναι τριάκοντα μιλίων. Ἀλλ' ὅμως τὸ μέγεθος τοῦ ὄρους, τὸ ὑπερφυές ὕψος, ὁ εὐρύχωρος καὶ ποικίλη θέα τὴν ὁποίαν ἀπολαύει τις ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ γίνονται εἰς τοὺς περιέργους τόσαι ὕψις ἐρεθίζουσαι αὐτοὺς νὰ περιφρονῶσι καὶ μόχθους καὶ ἰδρώτα.

Διαιρεῖται δὲ ἡ Αἴτνη εἰς τρία τμήματα ἢ ζώνας. Ἡ καλλιεργουμένη ζώνη ἐκτετατομένη εἰς δώδεκα μίλια ὑπεράνω τῆς βάσεως περιέχει καλλίστας νομάς, ἀμπελῶνας, δένδρα κάρπιμα ἄρθονα, ἐπαύλεις, κώμας καὶ μονατήρια. Ἡ δασώδης ἢ συγκερασμένη ζώνη εἶν' ἐπίσης τερπνὴ, φύουσα βοτάνας ἀρωματώδεις, τὰ δὲ πολυπληθῆ χάσματα ὅθεν πρότερον ἀνέτελλον χεῖμαρροι πυρὸς, ἤδη μετεβλήθησαν εἰς κοιλάδας καὶ δρυμοὺς, ὅπου αἱ καστανεαὶ καὶ δρύες φθάνουσι μέγεθος ἐξαίσιον. Ἡ δὲ ἐσχάτη ἢ ἐρημος ζώνη ἀρχεται ἐν μίλιον κάτωθι τῆς ἀκρωρείας, καὶ τὸ μὲν κατώτερον αὐτῆς μέρος μόνον τὸν χειμῶνα εἶναι χιονοσκεπές· τὸ ἀνώτερον δὲ φέρει διόλου τοῦ εἴους τὴν λευκὴν ταύτην περιβολήν.

Τοῦ Βεστούβιου τὰ μακρότατα ρεύματα λάβας δὲν ὑπερέβησαν ποτὲ ἐπὶ τὰ μίλια μήκους· τὰ δὲ τῆς Αἴτνης φθάνουσιν εἰς δεκαπέντε, εἰκοσι, ἐνίοτε δὲ καὶ τριάκοντα μίλια. Ὁ κρατὴρ αὐτῆς σπανίως ἔχει περίμετρον μικροτέρων τοῦ ἐνὸς μιλίου, ἐνίοτε δὲ κατὰ τὰς μεγάλας ἐκρήξεις εὐρύνεται εἰς δύο καὶ τριῶν μιλίων μέγεθος.

Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἀναφέρει ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης συμβάσας πρὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π. μ. ἔπειτα δὲ 1669 Μ. Χ. ὁ φλογώδης τῆς λάβας χεῖμαρρος ἐπέλαθεν ἑκτασιν δεκατεσσάρων μιλίων μήκους, τεσσάρων δὲ πλάτους, κατακλύσας ἐν τῇ διαβάσει αὐτοῦ 5,000 ἐπαύλεις καὶ ἄλλας οἰκήσεις, ὥς καὶ μέρος τῆς πόλεως Κατάνης, τελευταῖον δὲ ἐξέπεσεν εἰς τὴν θαλάσσαν. Μὴνὰς τινὰς πρὶς ἢ λάβα ἐκραγῆ, τὸ παλαιὸν στόμιον ἢ ὁ μέγας κρατὴρ ἀνέπεμπε διηνεκῶς καπνὸν πυκνὸν καὶ φλόγας, καὶ ἡ κορυφὴ ἀποσπασθεῖσα ἐπέπεσεν ἐντὸς τοῦ κρατῆρος, ὥστε ὁ κῶνος ἐγίνετο πολὺ χαμηλότερος. Κατὰ δὲ τὸ 1809 δώδεκα νέοι

κρατῆρες ἠνεώχθησαν περὶ μέσον τὸ ὄρος ἐκχάντες ποταμοὺς λάβας καιομένης ἥτις κατεκάλυψε πλείστας ἐπαύλεις εἰς βάθος τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα πόδων. Ὁμοίως κατὰ τὸ 1811 ἠνεώχθησαν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ὄρους πλευρὰν διάφορα νέα στόματα, ὅθεν ἐξέβρευσαν ὀρηκτικώτατοι χεῖμαρροι λάβας.

Ἡ τελευταία τῆς Αἴτνης ἐκρήξις συνέβη τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1832. Περὶ μέσας νύκτας ἐφάνη αἴφνης ὑψουμένη χωρὶς ἄλλο κανὲν πρόδρομον σημεῖον, σῆλη μέλαινα καπνοῦ καὶ φλόξ ἐκ τῆς βάσεως τοῦ ἐσχάτου τῶν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν κῶνων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν κρατὴρ ἀνέδωκε ἄπειρον ποσότητα φλογερᾶς ρευστῆς ὕλης. Τὴν ἐπαύριον δὲ οἱ σεισμοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ διάφορα ρεύματα λάβας κατέβρεον μετὰ κρότου πολλοῦ· καπνὸς δὲ καὶ φλόγες ἀνέβαινον πανταχόθεν τοῦ ὄρους.

Πλησιάζαντες, λέγει εἰς μάρτυς αὐτόπτης τῆς σκηνῆς, ὅσον ἡ φρόντισις τὸ ἐπέτρεπε ἐγγυτάτω τοῦ χάσματος ὅθεν ἡ λάβα ἐξήρχετο, εὗρομεν τέσσαρας μεγάλους κρουνοὺς ρέοντες πυρὸς, ἀναβλέψαντες δὲ ὑπεράνω τῶν κρουνῶν, εἶδομεν τὸ ὄρος διεβρωγὸς εἰς διάστημα σχεδὸν μιλίου, ἐκ δὲ τοῦ ῥήγματος ἀνέβαινον ἐκ διαλειμμάτων νέφη καπνοῦ· ἐπειδὴ δὲ τὸ ῥήγμα συνείχετο πρὸς τὰ κάτω μετὰ τοῦ χάσματος, ἡδυνήθημεν νὰ θεωρήσωμεν δι' αὐτοῦ τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἡραϊστείου φοβεράν κάμινον, καὶ τὴν δεινῶς ἀναβραζούσαν ὕλην. Ἐν τούτοις ἠκούοντο ἀδιαλείπτως ὑποχθόνιοι βρονταί, ἡ λάβα ἔρρεεν ἀφθόνως, καὶ ἄλλαι δὲ ὕλαι ἀναμμμένα ἐξεσφενδονίζοντο εἰς μέγα ὕψος μετὰ καπνοῦ καὶ φλογῶν. Ἐνταυτῷ δὲ τὸ ἔδαφος ἐσείετο τόσον βιαίως ὥστε οἱ ἵπποι καὶ τὰ ποίμνια ἐσφευγον κατεπτοημένα ἐκ τῶν τόπων ὅπου ἐδόσκοντο.

Τὴν ἐβδόμην τοῦ μηνὸς ἡ λάβα τῶν τεσσάρων στομάτων εἶχε διανύσει διάστημα τριῶν μιλίων. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Βροντῆς (Bronde) δὲν εἶχον εἰσέτι διαταραχῆ ὑπὸ φόβου τινός, ἐπειδὴ ἡ λάβα περιοριζέτο νὰ ῥέῃ εἰς μέρη ἐρημα καὶ ἀπόκεντρα· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ὥρμησεν εὐθὺς πρὸς τοὺς ἀμπελῶνας καὶ ἠπέλει προ πάντων αὐτὴν τὴν Βροντὴν, ἃν καὶ ὁ φλόγιος καταβράχτης ἀπεῖχεν ἐπὶ ἑδὼν ἑξ μιλίων.

Τὴν 12ην τὸ ρεῦμα τῆς λάβας ἐξογκωθὲν ὥς ἐκ τῆς αἰετῆς ἐπείσευσης νεαρᾶς ὕλης εἰσέβαλε μανιωδῶς εἰς τὴν Λαμοῦταν ἐξοχὴν καταφυγοντὸν μὲ κήπους καὶ ἀμπελῶνας, κτήματα τῶν κατοίκων τῆς Βροντῆς. Τὴν 13ην κατεκάλυψε πάντα ταῦτα, καταστρέψασα πολλῶν γενεῶν δαπάνας καὶ μόχθους, εἰς δὲ τὸν τόπον τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν ἀφῆκεν ὄγκους μέλανας λάβας καὶ σποδόν!

Ἀπὸ τοῦ παμμεγέθους ἐκείνου ποταμοῦ ἠπλώθη καὶ διέλαθε χωρὶν ἐνὸς μιλίου τὸ εὖρος, ἀκολούθως διηρέθη εἰς δύο βραχίονας· τούτων ὁ εἰς διακοσίαν ὀργυιῶν ἔχων πλάτος ἐπλησίαζε πρὸς τὰ τεῖχη τῆς Βροντῆς. Ὁ τῶμος τῶν κατοίκων, ὅστις δὲν ἦτον ἤδη μικρὸς, νύχθησε πολὺ περισσότερον κατὰ τὰς ἀκολούθους τρεῖς ἡμέρας ἐπειδὴ τὸ ρεῦμα ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς κατοικίας τῶν ἐν ἡμῖν μόνον μιλίων. Τὴν 17ην

ὅμως δ βραχίων οὗτος ἤρχισε νὰ μειοῦται, ἤρξετε δὲ ὁ ἕτερος· οἱ ἐγκατοικοὶ τότε ἀνέπνευσαν μικρὸν, καὶ ἤρχισαν κατὰ συμβουλὴν ἐμπεύρου τινος ἀρχιτέκτονος νὰ ἐγείρωσι μὲν προχώματα ἐκ λίθου στερεὰ κατὰ τὸν Παλαιὸν Ἅγιον Ἀντώνιον, ν' ἀνοίγωσι δὲ ταύτο- χρόνως δρόμον διὰ τὴν λάβαν πρὸς τὴν κοιλάδα τῆς Σαλικῆς. Ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὸν Πρίγ- γηπα Μαγανόλλην διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τῶν δικαστῶν μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν πο- λιτῶν ὅλοι εἰργάσθησαν μὲ τὰς χεῖράς των εἰς τὸ ἀ- ναγκαιότατον τοῦτο ἔργον.

Ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεως λοιπὸν ἦτις ἐδόθη εἰς τὴν λάβαν καὶ ὡς ἐκ τῶν ἄλλων προφυλακτικῶν μέτρων ἡ περὶ τὴν Βροντὴν χώρα ἐσώθη ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κιν- δύνου. Ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι δὲν ἔπαυσαν προπαρα- σκευάζόμενοι ὥστε εἰς ἐναντίαν τινα περίστασιν νὰ δυνηθῶσι νὰ φύγωσι ἀφίοντες ὅσον τὸ δυνατόν ὀλίγι- στα τῶν πραγμάτων αὐτῶν εἰς τὸ καταβιβρώσκον στοι- χεῖον. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς 18ης Νοεμβρίου ἐννέα νέα στόματα ἤνοιξαν εἰς τὴν ὀπισθεν τὴν ἀνατολικὴν τῆς Αἰτῆς πλευρὰν, ὥστε ἡ λάβα ἔλαβεν ἀλλοίαν διευ- θύνσιν.

ΛΙΠΑΡΑ.

Αὕτη ἡ νῆσος ἐξ ἧς ἐδόθη τὸνομα Λιπαραιαὶ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν ομάδα τῶν πλησιοχώρων νήσων εἶ- ναι δικαίως ἀξία λόγου διὰ τὰ ἐν αὐτῇ περίφημα θερμὰ ἄντρα, τὸ μόνον ὑπολειπόμενον ἵχνος τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν ταύτην ἡραιοῦ πυρός· ταῦτα εἶναι πέντε τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τὰ δύο ἐγκατελείφθησαν διὰ τὴν λίαν ὑπερβολικὴν θερμότητά των· ὁ ἄλλος αὐτῶν εἶναι πνιγνὸς, οἱ λίθοι των καίρουσι τόσον ὥστε δὲν δύναται τις νὰ ἐγγίῃ εἰς αὐτούς· τὰ ἄλλα τρία εἶναι ἀναλόγως θροστέρα, καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὰ δύ- νηται νὰ μείνῃ ἐν αὐτοῖς ἀνενοχλήτως· ἀπὸ τὸ ἔδα- φος ἐνὸς τῶν θερμωτάτων ἄντρων ἐξέρχεται ἀπὸ και- ροῦ εἰς καιρὸν διὰ μικρὰς σχισμῆς ῥεῖμμα θειώδους ἀτμοῦ, δεικνύον ὅτι τὸ πῦρ ὑπάρχει πάντοτε ἀλλὰ κοι- μώμενον.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἔπαυσαν αἱ ἡραιοῖς ἐκρήξεις τῆς Λιπαράς δὲν δύναται ἀκριβῶς νὰ προσδιορισθῇ. Ὁ Κ. Δολομιῶς ἀναφέρει ὅτι ἡ τελευταία ἐκρήξις συ- νέβη τὸν ἔκτον Μ. Χ. αἰῶνα· καὶ εἰκάζει ὅτι τότε ἔ- παυσεν ὁλοτελῶς ὅτε τὸ ὑπόγειον πῦρ εὗρε νέας διε- ξόδους εἰς τὰς γείτονας νήσους Βουλκάνον καὶ Στρόμ- βολην· ἐπειδὴ εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ τρεῖς αὗται νῆσοι συγχωνοῦνται πρὸς ἀλλήλας ὑποθαλασσίως. Καὶ περὶ τούτου οἱ κάτοικοι τῆς Λιπαράς εἶναι τόσον ἀδιστακτικῶς πεπεισμένοι, ὥστε μεγάλως ἀνησυχοῦσι δσακίς ἡ νῆ- σος τὸ Βουλκάνον παύσῃ νὰ καπνίζῃ, ἡ δσακίς οἱ κρα- τῆρες ἡ ἀνιχνεαὶ αὐτῆς κλεισθῶσι· τότε προσδέπου- σι σεισμοὺς καὶ φοβοῦνται μὴ τὰ ὑπόγεια πυρὰ ἐκ- ραγῶσι πάλιν ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν νήσου.

ΒΟΥΛΚΑΝΟΝ.

Αὕτη ἡ νῆσος μία τῶν Λιπαραιῶν εἶναι ἐπίση- μος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἡραιοῦς ὅρος περὶ οὗ οἱ ἀρχαῖοι τῆς νήσου κάτοικοι ἐπίστευον ὅτι ἦτο τὸ ἐργαστή-

ριον ἐνῷ ὁ Ἡραιοῦς ἐχάλευε τοὺς κεραυνούς τοῦ Διός. Τὸ ἡραιοῦς ὄρος σχῆμα ἔχον κώνου κολο- βοῦ εἶναι αὐτὸ τοῦτο θῆκη ἐνδον τῆς ὁποίας καθορᾶ- ται δεύτερος κῶνος ἐντελέστερος ἐν ᾧ κεῖται ὁ κρατῆρ ἡ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἡραιοῦς· ὁ δεύτερος λοιπὸν κῶνος περιέχεται ὡς εἰς φλοῖον εἰς τὸν παλαιὸν ἐκτός τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους τὸ ὁποῖον εἶναι γεγυ- μνωμένον.

Ἡ βᾶσις τοῦ ἐσωτερικοῦ κώνου χωρίζεται ἀπὸ τὰς ὀρθὰς καὶ ἀποτόμους πλευρὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ κοι- λᾶδος κυκλοτερεῶς ἥτις ἐνθεν μὲν ἀπολήγει ἐκεῖ ὅπου συνέχονται τὰ δύο ὄρη, ἐνθεν δὲ εἰς τὴν θάλασσαν· τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος εἶναι πλήρες κισσηρίδων λίθων ἀναπεφυρμένων μετὰ λάβας καὶ λευκοτατῆς σποδοῦ, Ἄν διὰ σφυροῦ πλήξῃς τοὺς λίθους τούτους προάγε- ται ψόφος βελύς καὶ ὑπόκωφος ἀντηχῶν ὑπὸ γῆν· ὅπερ δηλοῖ ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἀψὶς ἡ θόλος μεγάλης ἀδύστου κειμένης ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ διαβάτου.

Αἱ ἐκρήξεις τοῦ ἡραιοῦς τούτου ἐμάνησαν μά- λιστα καθ' ὃν χρόνον συνεδρῶσαν οἱ σεισμοὶ οἱ κατε- ρημῶσαντες τὴν Σικελίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Ἰτα- λίας. Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ 1786 ὑπόγειοι βρονταὶ καὶ μυκηθμοὶ ἠκούσθησαν καθ' ὅλας τὰς Λιπαραιάς νή- σους μετὰ πολλοῦ, ἐννοεῖται, φόβου τῶν κατοίκων συ- νοδευόμενοι μὲ πυκνοὺς τιναγμούς τῆς γῆς, μετὰ ταῦτα ὁ κρατῆρ ἀνετίναξε θαυμαστὴν ποσότητα ἄμ-μου μεταξὺ ἀπείρων ὄγκων καπνοῦ καὶ πυρός. Ἡ ἐκ- ρῆξις διήρκεσε δεκαπέντε ἡμερονύκτια· ἦτο δὲ ἡ ἀναρ- ριφθεῖσα ψάμμος τοσαύτη τὸ πλῆθος ὥστε ἐκάλυψε τὴν περιχώρον εἰς μέγα ὕψος, ἐκτός ὅσης ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Λάβα δὲν ἐρῶεσε κατ' αὐτὴν τὴν περίστα- σιν, οὐδ' ἐνθυμοῦνται ποτὲ νὰ ἐρῶεσε τοιαύτη ὕλη ἐκ τοῦ ἡραιοῦς τούτου.

ΣΤΡΟΜΒΟΛΗ.

Ὁ πλοίαρχος Σμιθ μᾶς ἔδωκε περιεργωτάτην πε- ριγραφὴν τῆς Στρόμβολης ἥτις εἶναι ἡ κορυφαία τῶν Λιπαραιῶν νήσων· συνίσταται δὲ ὅλη ἐξ ἡραιοῦς καὶ φαίνεται ὅτι ἀνέδου ποτὲ ὁλόκληρος ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης. Ἐχει δὲ σχῆμα ὄρους κανονικοῦς ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους μὲν πόδας ὕψους, ἐννέα δὲ περίπου μιλίων ἔχοντος περίμετρον, καὶ καθ' ὅλα δεικνύον- τος ὅτι εἶναι τεράστειον προῖον ὑποχθονίου πυρός. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὅλοι εἶναι 1200 ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν· ἡ γῆ εἶναι μέλαινα, γόνιμος καθ' ὑ- περβολὴν, καὶ ἐκ τῶν ἀμπελώνων αὐτῆς προάγονται τινες τῶν ἀρίστων οἶνων τῆς Μεσογείου.

Ἐτυχε ποτὲ, λέγει ὁ πλοίαρχος Σμιθ, νὰ παρα- πλέω μὲ τὴν κανονοφόρον μου τὴν νῆσον, ὅτε αἶφνης ἐσηκώθη σφοδρότατος νοτιοανατολικὸς ἀνέμος· ἄλλο καταφύγιον δὲν μᾶς ἔμεινε εἰμὴ νὰ ὑπάγωμεν καὶ νὰ ἀράξωμεν ὑπ' αὐτὸν τὸν κρατῆρα· ἐκεῖ ἐσαλεύσαμεν εἰς μικρὸν τινα ὅρμον δύο νύκτας καὶ μίαν ἡμέραν, ἱκανῶς μὲν ἀσφαλεῖς ἀπὸ τὸν ἀνέμον καὶ τὴν θάλασ- σαν, ἀλλ' ἔχοντες ἐπικείμενον ἄλλον κίνδυνον τὸν ἐκ τῆς ἀδιακόπου βροχῆς τῶν μύδρων οἵτινες ἐξεσφεν- δονίζοντο ἀνω ἐκ τοῦ κρατῆρος μὲ καταπληκτικὴν τα-

χύτητα. Πολλοὶ τούτων κατέπεσον ἐγγύτατα ἡμῶν, ἄλλοι διεβρήγυντο εἰς τὸν ἀέρα ἀποτελοῦντες ὄζον συριγμὸν ὡς τὰ θραύσματα τῆς ἐκρηγνυμένης βύμβας. Αἱ ἐκρήξεις ἦσαν πυκναὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι καὶ ὁμοίαν τὸν μακρυνὸν ἤχον πυροβολικοῦ, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δὲ μεγαλοπρεπεστάτη ἀναλαμπὴ ἀνεδίδετο λαμπρύνουσα τὴν φρικωδὴ σκηνὴν καὶ παριστάνουσα ἐξαισίον καὶ φοβερὸν θέαμα. Ἐνίοτε ἡγαγκαζόμεθα νὰ τρέχωμεν ὑπὸ τὸ κατὰστροφωμα φεύγοντες τὸ πυκνὸν νέφος τῆς ἄμμου καὶ σποδοῦ τὸ περιελίσσον τὴν ναῦν καὶ πληροῦν αὐτὴν πνιγερὰς θερμότητος.

Ἀποβάντες ἀκολούθως εἰς τὴν γῆν ἐπεσεκέθημεν τὸν κρατῆρα· καίει ἀδιαλείπτως μετὰ συνεχῶν ἐκρήξεων καὶ ἀναδόσεως φλογερᾶς ὕλης. Διαλυθέντος τοῦ καπνοῦ παρετηρήσαμεν βαρεῖάν τινα καιομένην ὕλην ἣτις ἐκ βραχέων διαλειμμάτων ἀνέβαινε καὶ πάλιν κατέπιπτε μετὰ δεινοῦ ἀναβρασμοῦ. ὅταν δὲ ἔφθανε τὸ μέγιστον ὕψος τότε ἐξεβρήγυντο βιαίως καὶ ἐσκόρπιζε λίθους πεπυρμένους, τακερούς, καὶ βροχὴν σποδοῦ μετὰ βιρείας θειώδους ὀσμῆς. Ἀναρδύπτονται δὲ συνήθως αἱ ὕλαι αὗται εἰς ὕψος ἐβδομήκοντα ἕως τριακοσίων ποδῶν· ἀλλ' ἐγὼ ὑπελόγησα ὅτι τινὲς αὐτῶν ἀνήρχοντο ἐπέκεινα καὶ τῶν χιλίων ποδῶν. Ἐθαύμασα τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ θέαμα μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας τῆς νυκτός, καὶ ἐπειδὴ ἔκκαμνεν ὑπὲρ τὸ σύνθηες βαθὺ σκότος, ἡ θέσις μας εἶχε τι καταπληκτικὸν καὶ μέγα, ἐπειδὴ πᾶσα ἐκρηξις καθίστα καταφανὴ τὸν ὑποκάτω ἡμῶν ὄρθον καὶ ἀπότομον κρημνόν· τὰ δὲ ἀφρόντα κύματα ἐσυντρίβοντο κάτωθι λυσσώδως κατὰ τῶν βράχων, ἐνῶ ἡ γῆ ὅπου ἰστάμεθα, ἐδονεῖτο ἐκ θεμελίων ὡς ἐκ τῆς βίας τῶν ἐκρήξεων.

ΕΚΛΑ.

Ἡφαίστειον ὄρος τῆς Ἰσολαρδίας.

Τοῦτο τὸ Ἡφαίστειον ἔχει τρεῖς κορυφὰς καὶ ὕψοι· τὰ 500 πόδας ἢ σχεδὸν ἓν μίλιον ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης· κεῖται δὲ τέσσαρα μίλια μακρὰν τοῦ νοτίου αἰγιάλου τῆς νήσου. Καὶ δὲν εἶναι μὲν αὐτὸ ὑψηλὸν οὔτε ζωγραφικὸν ὅσον ἄλλα τινὰ τῶν περὶ αὐτὸ ὄρεων, πλὴν εἶναι γνωστότερον πολλῶν ἄλλων ἰσομεγέθων Ἡφαιστειῶν ἐξ αἰτίας τῆς θέσεως ἣτις τὸ καθιστᾷ μακρόθεν δρατὸν εἰς τοὺς ἀπὸ Γρηναλδίας καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς προσπλέοντας. Ἡ περὶ τὸ Ἡφαίστειον τοῦτο χώρα ἔπαθε τοιαύτην φθοράν ὡς ἐκ τῶν ἐκρήξεων ὥστε παντάπασιν ἡρημώθη. Οἱ δὲ ἐγγύριοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ εἰς τὸ ὄρος ἀνάβασις εἶναι οὐ μόνον ἐπικινδυνωτάτη ἀλλὰ καὶ τελείως ἀδύνατος ὡς ἐκ τῶν ἀπειραριθμῶν στομάτων αἵνα διηνεκῶς ἐκπνέουσι θειώδεις φλόγας καὶ καπνόν.

Ὅτε, τῷ 1772 ὁ Κ. Ἰωσήφ Βάγκ καὶ οἱ συνδοιπόροι αὐτοῦ ἦλθον εἰς τὸ Ἡφαίστειον, εὗρηκαν κατεστραμμένην ὁλοτελῶς ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1766 ἐκρηγείσης λάβας γῆν ἐβδομήκοντα περίπου μιλίων θέλοντες δὲ ν' ἀναβῶσι καὶ ἐρευνήσωσι τὸ ὄρος περιεπάτησαν ἐπὶ τῆς λάβας εἰς διάστημα πολλῶν μιλίων. Ὁ δὲ Κύρ. Μακένζις ὅστις μᾶς ἔδωκε τὴν τελειότεραν τοῦ ὄρους Ἑκκλὰς περιγραφὴν προχωρήσας κατὰ τὴν

πρὸς νότον ἐσχατιάν, κατέβη δι' ἀτραποῦ κινδυνωδестаτῆς ἐντὸς κοιλάδος ἐχούσης εἰς τὸ ἐν πέρας αὐτῆς μικράν τινα λίμνην, ἐκ δὲ τοῦ ἀπέναντι μέρους περιζωννυμένης ἀπὸ ὀρθὸν τεῖχος βράχου ὅστις ἐκ τῆς ἀνωμάλου μὲν καὶ τραχείας, στιλπνῆς δὲ ὀψείας του ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ρεῦμα λάβας ἀπολιθωθείσης. Ἀναβὰς δὲ εἰς μίαν τῶν ἀποτόμων τοῦ παραδόξου ἐκείνου ὄγκου κορυφῶν εἶδε κάτωθεν αὐτοῦ σκηνὴν φρικτῆς ἐρημώσεως. Φανταστικοὶ σωροὶ λόφων, κρατῆρες, λάβαι, ἀτμοὶ ἐπιπολαζόντες· λίμναι τεθλιμμέναι ἀναμέσον γυμνῶν βουνῶν, τὰ πάντα ἐμαρτύρουν τὴν λυσσώδη ἐνέργειαν τοῦ πυρός.

Ἡ πρώτη τῆς Ἑκκλὰς ἐκρηξις λέγεται ὅτι συνέβη τῷ 1004 Μ. Χ. ἔκτοτε δὲ μέχρι σήμερον ἠκολούθησαν ἄλλαι εἴκοσι ἐκρήξεις. Ἀλλ' ἡ τοῦ 1893 ὑπῆρξεν ἡ φοβερωτάτη καὶ καταστρεπτικωτάτη πασῶν, ὁπότε ἡ σποδὸς ἔπεσε πανταχοῦ ἐπὶ τῆς νήσου εἰς ἀποστάσιν 10 μιλίων καὶ ἐπέκεινα.

ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΝ ΥΠΟ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.

Ἡ φοβερωτέρα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκρηξις τῶν Ἰσλανδικῶν νήτων συνέβη ἐν ἔτει 1783. Προοιμίασε δὲ τὴν ἐκρηξιν ἡ ἐκ τῶν ὑδάτων ἀνάβασις ὑποθαλασσίῳ ἡφαιστῷ τριακοντα πέντε περίπου μίλια μακρὰν τῆς γῆς· ἐσχημάτισε δὲ νήσον ἣτις ἐπὶ τινα χρόνον ἵστατο ἀναδίδουσα πῦρ καὶ καπνόν, ἀλλὰ μετὰ δώδεκα μῆνας ὁ ὠκεανὸς κατέπιεν αὐτῆς τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ γέννημά του, καὶ ἄλλο δὲν ὑπελείφθη ἐξ αὐτοῦ εἰμὴ ὕψος τις ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων.

Τὴν δὲ 11 Ἰουνίου τοῦ προμνημονευθέντος ἔτους 1783 τὸ Ἡφαίστειον τὸ καλούμενον Σκάπτον ἐξέμεσε χεῖμαρρον λάβας, οὗτας δὲ εἰσερεύσας εἰς τὸν ποταμὸν Σκάπτον ἀποξηράνας ὅλον αὐτὸν κατέλαβε τὴν κοίτην τοῦ ὕδατος ἣτις εἶχε πολλαχοῦ βάθος 400 καὶ 600 ποδῶν, πλάτος δὲ 200· ἐπροχώρησε δὲ τὸ τεράστιον αὐτὸ ρεῦμα τοῦ πυρός διὰ τῆς αὐλακος ταύτης μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς λίμνην ὅπου ὁ ἐκδιωχθεὶς τῆς θέσεως του ποταμὸς εἶχε συναχθῇ· τότε τὸ ὕδωρ ὅλον ἐξητμήθη ἡ ἐσκορπίσθη καὶ τὸ ἀντίπαλον φοιχείον κατέλαβεν ὅλον ἐκείνον τὸν χώρον. Μετὰ ταῦτα ὁ πύρινος χεῖμαρρος ἔφθασε προχωρῶν εἰς στρώματα παλαιᾶς λάβας διατετηρημένα ὑπὸ σφύγγων καὶ σπιλάδων, εἰσδύς δὲ ἐντὸς αὐτῶν, μετέβαλε διὰ τῆς θερμότητός του τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ εἰς ἀτμὸν ὅστις μὴ εὐρίσκων διέξοδον διεβρήξε τὰς φυλακὰς αὐτοῦ ἀνατινάξας διὰ τῆς ἐλαστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως βράχους ὑγκωδεστάτους εἰς ὕψος ἑκατὸν πεντήκοντα ποδῶν.

Τὴν 18 τοῦ μηνὸς ἑτερος χεῖμαρρος λάβας ἀνέτειλεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος, ἔρρευσεν δὲ μετὰ φοβερᾶς ὀσμῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ προτέρου καὶ ἀπεστρέψας ἐν τῇ πύρρῳ αὐτοῦ τὰ ὕδατα τινῶν παραποταμίων τοῦ Σκαπτοῦ ἐβίασεν αὐτὰ νὰ πλημμυρῇσιν καὶ ἐπενέγκωσι πολὺν ὄλεθρον εἰς τὴν χώραν· ἀπὸ δὲ ἡ λάβα ἔρρευσεν οὕτω πως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· συγκατεκρημνίσθη τέλος μετ' ἑνὸς καταρράχτου καὶ ἐνέπληθε μέγα βάραθρον τὸ ὅποιον ἐξ αἰῶνων πολλῶν εἶχεν ἀνασκάψει τὸ καταπίπτον ὕδωρ. Ἡ ἐκρηξις αὕτη διήρκεσε δύο ἔτη ὁλόκληρα καὶ κατέστρεψεν εἴκοσι χώ-

μας 900 δὲ ψυχὰς ἔγιναν ἡ ἄμεσον αὐτῆς θύμα, ἡ ἀπεπνίγησαν ἐκ τῶν ἀναπλησάντων τὴν ἀτμοσφαῖραν βλαβερῶν ἀτμῶν, ἡ ἀπωλέσθησαν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ὅστις προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἄγροί κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς σποδοῦ.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀξιολογωτάτη πασῶν τῶν ἐκρήξεων ὡς παραγαγούσα τὸ μέγιστον σῶμα τῆς λάθης, περὶ οὗ ἔχομεν αὐθεντικὰς πληροφορίας. Τὸ μείζον βρεῦμα εἶχε πεντήκοντα τὸ δὲ μικρότερον τεσσαράκοντα μιλίων μῆκος τὸ δὲ εὖρος αὐτοῦ ἦτον μεταξύ ἑπτὰ καὶ δεκαπέντε μιλίων τὸ πᾶχος δὲ συνήθως μὲν ἑκατὸν ποδῶν εἰς τινὰς δὲ στενάς διόδους καὶ ἑξακοσίων !

I. K.

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΧΑΡΑΝ.

Α'.

Ἡ Ἑρμ.

Ἦτον ὠραία θερινὴ ἑσπέρα ἐν ἔτει 1846 ὅτε δύο Ἀραβες διέβαινον ἐν σιωπῇ τὴν λεωφόρον ἣτις φέρει ἀπὸ Βισκάραν, πόλιν τοῦ Ἀλγερικοῦ, πρὸς τὴν φυλὴν τῶν Οὐλῆδ Τζελαλ.

Ὅραν ὁλόκληρον συνεβάδιζον οἱ δύο πολλὰ πλησίον χωρὶς νὰ ἀνοίξωσι τὸ στόμα καὶ νὰ προσφέρωσι λέξιν, ἀλλὰ σύννοες, μὲ σκυμμένην κεφαλὴν καὶ πολὺ φροντὶ μέτωπον ἐπροχώρουν τοξεύοντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λοξὰ καὶ ὑποπτα πρὸς ἀλλήλους βλέμματα, ὡς δύο ἐχθροὶ δόλιοι ἐπίσης καὶ δειλοί. Καὶ ὁ μὲν ἡ φίλῃ τοῦ Ἀλῆ καὶ Βέν-Μαχμούτ ἦτον ἐξάκουστος εἰς ὅλην τὴν χώραν. Ὁμοῦ ἐπεχειροῦν τὰ κινδυνώδη εἰς τὴν ἔρτημον κυνήγια, καὶ ὅτε ἐπανάρχοντο φέροντες ὡς ἄθλον τὴν κατὰ στικτον δорὰν τίγρεως ἡ παρδαλεως, κἀνείς δὲν ἐγνώριζε τίς ἔδειξε πλειοτέραν ἀνδρείαν ἢ τίς ἐκινδύνευσε περισσότερο, ἐπεὶ δὲ ὅτι ἀπελάμβανον ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀγρευθέντων θηρίων τὸ διενέμεντο ἐξ ἴσου, μὴ στέργοντες οὐδέτερος κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λάβῃ οὐδ' ὀβολὸν περισσώτερον. Τὰς ὕβρεις τὰς γινόμενας εἰς ἕνα αὐτῶν ἐνόμιζον κοινὰς, καὶ ἂν ὁ εἰς ὑπέφερε προσβολὴν τινὰ, ὁ ἄλλος ἀνελάμβανε τὴν φροντιδα τῆς ἐκδικήσεως καὶ δὲν ἡσύχαζε πρὶν ἢ ὕβρις ἀποτιθῇ τριπλῇ καὶ τετραπλῇ.

Διὰ νὰ μὴ πολυλογῶμεν ἦσαν ὡς ἀδελφοί· ὑπὸ τὴν αὐτὴν καλύβην κατώκουν, τὸν αὐτὸν ἄγρον ἐκαλλιέργουν, καὶ ὠρίσθησαν συχνὰ ὡς ἔζηταν ὁμοῦ οὕτω καὶ νὰ συναποθάνωσιν ὁμοῦ.

Καθόσον ἡ ἡμέρα ἔκλινε, τὸ βῆμα τῶν δύο Ἀράβων ἀπέβαινε ταχύτερον, ὡς ἀνθρώπων σπευδόντων νὰ φθάσωσι πού. Αἰφνης παρετήρησαν τὸν ὑψηλὸν μινάρην τοῦ τζαμείου των κατατέμεντος διὰ λευκῆς γραμμῆς τὸν κατακόκκινον οὐρανόν, καὶ συγχρόνως ἐλαφρὰ τις συνοφρύωσις σκιασχοῦσα ἀμφοτέρων τὰ μέτωπα ἔδειξεν ὅτι τὴν στιγμήν ταύτην μάλιστα ἡ καρδιά των ἐχειμάζετο ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τρικυμίας.

— Μαχμούτ! εἶπε τέλος ὁ Ἀλῆς, δεικνύων εἰς τὸν ἀδελφὸν του τὸν ἐγγύς γήλορον θέλεις ν' ἀναπαυθῶμεν ἐκεῖ ὀλίγον πρὶν ἐξακολουθήσωμεν τὸν δρόμον μας;

— Ὅπως ἀγαπᾷς· ἀπεκρίθη ὁ Μπέν Μαχμούτς μὲ βεβιασμένον εἰς τὰ χεῖλη μειδίαμα.

Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν περαιτέρω εἰς τὴν διήγησιν καλὸν εἶναι νὰ περιγράψωμεν συντόμως τὴν εἰκόνα τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων· ὁ Μπέν Μαχμούτς ἦτον εἰκοσιτεσσάρων ἡ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ὑψηλὸν καὶ εὐθυτενὲς ἔχων τὸ ἀνάστημα. Τῶν δὲ κινήματων αὐτοῦ τὸ ἀπότομον καὶ τραχὺ ἐπρόβιθε φύσιν σιδηρᾶν, φύσιν μετέχουσαν τοῦ λεοντώδους· ἡ φυσιογνωμία τοῦ προσώπου του εὐκίνητος εἰς ὑπερβολὴν ἦτο καθρέπτῃς χαλύβιδος ἀπεστιλβωμένος ὅπου ἐζωγραφουῖτο αἱ μυστικώτεραι τῆς ψυχῆς του διαθέσεις. Ἀλλ' ὅσκις ἐγέλα οἱ μυῶνες τοῦ προσώπου αὐτοῦ χαλαρώτεροι γινόμενοι ἐλάμβανον ἡμερότητα σχεδὸν γυναικεῖαν· καὶ τότε τὸν ἐπλησίαζες ἐκούσιως. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὅταν ὠργίζετο ἀγριωτέρα φυσιογνωμία δὲν ἐδίδετο. Τότε ὠπισθοδρομοῦντες ἐμπρὸς τοῦ ἐντρομος, ὡς ὀπισθοδρομεῖ τις ἐμπρὸς εἰς θηρίον θυμούμενον, ζῶν με τοὺς ὄνυχας τὴν γῆν καὶ προσιμιαζόμενον τὴν ὀργὴν του διὰ φρικαλέου ὠρυγμοῦ. Ἀλλὰ τὸ παραδόξοτερον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἦσαν οἱ μακροὶ τοῦ μαῦροι μύστακες, τόσοι μακροὶ ὥστε κατέβαινον ἕως εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους του. Σιμὰ εἰς ὅλα ταῦτα τὸ μελάγχρουν καὶ ἡλιοκαὲς συνεπλήρουν τύπον ἀφρικανοῦ ἀνδρός, ὅποιον ματαίως οἱ ζωγράφοι ἀγωνίζονται νὰ μιμηθῶσιν εἰς ταῦς πίνακές των.

Ὁ δὲ Ἀλῆς δὲν διέφερε κατ' ἄλλο τοῦ Μπέν Μαχμούτς εἰμὴ κατὰ τὴν χροιάν, ἐπεὶ δὲ ἦτο πελιδνὸς ἀνευ τῆς στιλπνότητος ἐκείνου· οἱ μύστακες καὶ τοῦτου κατήρχοντο εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους, ἦσαν δὲ πυρροὶ ὡς καὶ τὰ δακτῆα τοῦ ὀρεῦδα· ἄλλως δὲ, ἡ αὐτὴ εὐκίνησις τῶν μυῶνων, ἡ αὐτὴ θερμουργότης τοῦ χαρακτῆρος καὶ ζωρότης. Καὶ ἡ ἡλικία δὲ καὶ τὸ ἀνάστημα ἦσαν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς δύο.

Ἀφοῦ κατεστήσαμεν γνωστὰ τὰ δύο πρόσωπα τῆς ἱστορίας ταύτης ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν διήγησίν μας.

Οἱ δύο Ἀραβες ἐκάθισαν εἰς τὸν γήλορον, ἐσέκωσαν τὴν κεφαλὴν, ἐκύταξαν ἀλλήλους κατὰ πρόσωπον καὶ πάλιν ἐπανεπέστησαν εἰς τὴν προτέραν πεισματώδη σιωπὴν.

Ὁ Ἀλῆς ὅστις καὶ πρῶτος εἶχε προτείνει τὴν ἀναπαυλάν ἔσυρε τὴν πίπαν ἐκ τῆς ζώνης του ὅθεν ἐκρέματο παρὰ τὸ ἐγχειρίδιόν του τὸ δαμασκηνόν· τὴν ἐγέμισε καλὰ πατῶν δυνατὰ διὰ τοῦ ἀντίχειρος τὸν καπνόν, καὶ τὴν ἀναψεν, ὅλα δὲ ταῦτα μὲ τρόπον τεταραγμένον καὶ οὐδαμῶς ἡσυχον.

Ὁ Μπέν Μαχμούτς ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα του· ὥστε εἰς διάστημα τινῶν λεπτῶν ἄλλο δὲν ἤκούετο εἰμὴ ἡ βραβεῖα των ἀναπνοῇ καὶ τὸ λίκισμα τοῦ καίον- μένου καπνοῦ, ἀλλὰ ἡ ἀμοιβαία στενοχωρία τῶν Ἀράβων ἐξηγεῖτο καλῶς ἀπὸ τὴν συνεχῇ μεταλλαγὴν τοῦ καθίσματός των, ἐπεὶ δὲ τώρα μὲν ἔθετον τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τώρα δὲ τὸν ἀριστερόν